

Maria Notkowska, Tomasz Dobrzyński

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji "Sztuka królewska" i muzy : obecność wolnomularstwa i jego idei w kulturze polskiej i powszechnej (Toruń, 20-22 lutego 2009 roku)

Ars Regia : czasopismo poświęcone myśli i historii wolnomularstwa 12/19,
281-287

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

**SPRAWOZDANIE
Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
„SZTUKA KRÓLEWSKA” I MUZY.
OBECNOŚĆ WOLNOMULARSTWA I JEGO IDEI
W KULTURZE POLSKIEJ I POWSZECHNEJ
(Toruń, 20 – 22 lutego 2009 roku)**

W dniach 20-22 lutego 2009 roku odbyła się w Toruniu międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona związkom Sztuki Królewskiej z szeroko pojętą kulturą, zatytułowana „*Sztuka królewska*” i *Muzy. Obecność wolnomularstwa i jego idei w kulturze polskiej i powszechnej*. Organizatorami przedsięwzięcia byli: Muzeum Okręgowe w Toruniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Okręgowego w Toruniu.

Wielką zaletę konferencji stanowiła różnorodność środowisk, jakie reprezentowali uczestnicy. W obradach brali udział zarówno profesjonalni badacze wolnomularstwa, jak i pasjonaci *con amore* zajmujący się Sztuką Królewską. Wśród tych pierwszych znaleźć można było przedstawicieli najrozmaitszych dyscyplin naukowych: historyków, muzykologów, historyków sztuki, znawców bibliotek i muzealnictwa, kulturoznawców, literaturoznawców, czy też badaczy religii – zarówno utytułowanych uczonych, jak i młodych adeptów, pochodzących z ośrodków badawczych w kraju, jak i za granicą. Łącznie zgłoszono 29 referatów; udział w konferencji wzięło około 80 osób. Otwarta formuła konferencji zaowocowała dużą różnorodnością punktów widzenia oraz całościowym, interdyscyplinarnym ujęciem fenomenu wolnomularstwa.

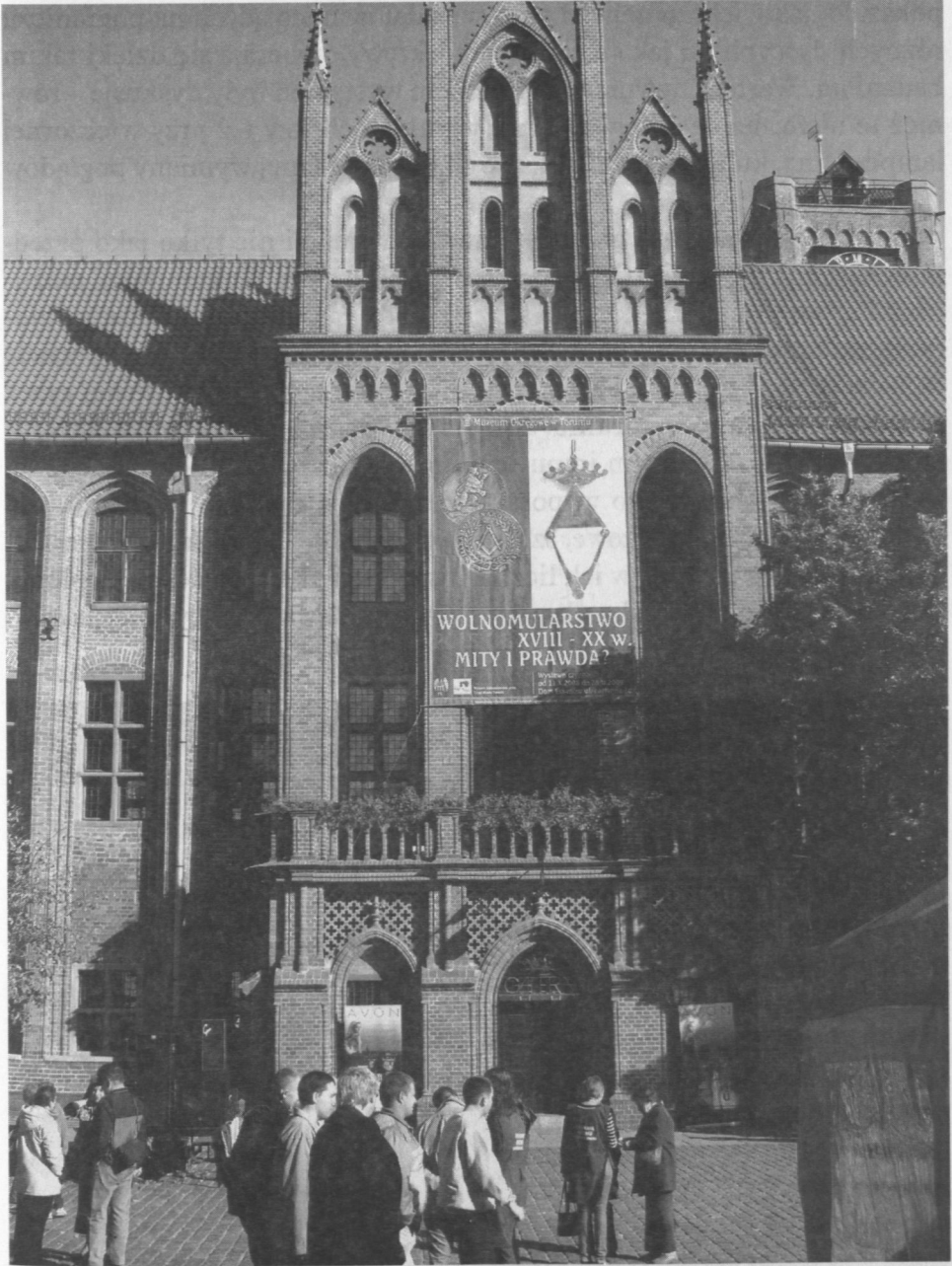
Obrady otworzyło wystąpienie prof. Tadeusza Cegielskiego poświęcone kwestiom metodologicznym, przedstawiające nowe kierunki i ośrodki badań nad wolnomularstwem. Następnie wygłoszone zostały dwa referaty

Koncert pianistyczny profesora Romana Dziergwy, który otworzył konferencję „Sztuka królewska” i Muzy. Obecność wolnomularstwa i jego idei w kulturze polskiej i powszechnej.

Fot. Tadeusz Cegielski.

na temat masoników w zbiorach muzeów litewskich oraz Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Kolejne panele poświęcone były wątkom masoniowskim w sztukach pięknych, muzyce i literaturze, wpływowi idei wolnomularskich na kulturę polityczną Europy, relacjom wolnomularstwa z wielkimi religiami monoteistycznymi, obecności kultury wolnomularskiej w kulturze dnia codziennego, a także roli wolnomularstwa w kulturze polskiej dawniej i dziś. Uwagę zwracał wysoki poziom oraz wartość merytoryczna wygłoszonych referatów, także tych przygotowanych przez badaczy-amatorów. Różnorodność poruszanych tematów stanowiła kolejny dowód na potwierdzenie tezy, że wolnomularstwo jest zjawiskiem niezwykle szerokim, obejmującym liczne dziedziny intelektualne. Toruńska konferencja była, naszym zdaniem, także interesującym doświadczeniem metodologicznym. Interdyscyplinarne ujęcie tematyki Sztuki Królewskiej pozwoliło bowiem dostrzec humanistykę jako całość oraz

Banner wystawy *Wolnomularstwo polskie XVIII-XX w. Mity i prawda?*,
towarzyszącej konferencji na toruńskim Ratuszu.

Fot. Tadeusz Cegielski.

pokazało, jak wielki potencjał tkwi w badaniach stojących na pograniczu różnych dyscyplin, i jak szerokie perspektywy otwierają się dzięki takim badaniom. Wartościowym uzupełnieniem wystąpień były dyskusje – również te nieformalne odbywające się w kularach, czy też przy wieczornej lampce wina, które stanowiły okazję do bezpośredniej wymiany poglądów i doświadczeń.

„Muzy” pojawiały się podczas obrad konferencji nie tylko jako przedmiot uczonych dysput. Organizatorzy dali bowiem uczestnikom możliwość bezpośredniego zetknięcia się z różnymi manifestacjami idei wolnomularskich w sztuce. Wspomnieć tu przede wszystkim należy o wystawie *Wolnomularstwo polskie XVIII-XX w. Mity i prawda?* przygotowanej przez Muzeum Okręgowe w Toruniu, a której otwarcie w październiku 2008 roku stało się bezpośrednim impulsem do zorganizowania konferencji. Na wystawie zaprezentowano wyposażenie łóż, elementy ich dekoracji, czy też klejnoty i odznaki lożowe, szkło używane podczas rytualnych biesiad, także liczne dokumenty, w ich liczbie historyczne i współczesne, dyplomy wolnomularskie. Toruńską ekspozycję wraz z towarzyszącym jej katalo-

Uczestnicy drugiego dnia konferencji.

Fot. Tadeusz Cegielski.

Wydarzenie Muzealne Roku

SYBILLA 2008**III NAGRODA**WYSTAWY HISTORYCZNE,
BIOGRAFICZNE, LITERACKIE**dla Muzeum Okręgowego
w Toruniu**

za organizację wystawy

Wolnomularstwo polskie
XVIII–XX w.
Mity i prawda?

Bogdan Zdrojewski
Minister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

WARSZAWA, 18 MAJA 2009

Dyplom Wydarzenia Muzealnego Roku – Sybilla 2008: III Nagrody
w kategorii *Wystaw Historycznych, Biograficznych, Literackich*
nadany Muzeum Okręgowemu w Toruniu za organizację wystawy
Wolnomularstwo polskie XVIII-XX w. Mity i prawda?, przyznanej przez
Bogdana Zdrojewskiego, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w dniu 18 maja 2009 roku.

Zabytkowy tramwaj reklamujący wystawę.

Fot. Tadeusz Cegielski.

giem Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego uhonorował Nagrodą *Sybilli 2008*. Tej wystawie towarzyszyła mniejsza, zorganizowana przez Tadeusza Cegielskiego, wystawa rysunków i grafik Anny Marii Bauer, Kacpra Bożka i Stanisława Wejmiana – artystów obficie czerpiących w swej twórczości z wątków wolnomularskich. Zwiedzanie obu ekspozycji uzupełniły cenne komentarze Aleksandry Mierzejewskiej, kuratora pierwszej ze wspomnianych ekspozycji. Spośród muz nie zabrakło także Polihymnii – jej adeptów reprezentował prof. Roman Dziergwa, który dał krótki koncert fortepianowy złożony z utworów Ignacego Paderewskiego oraz brata Wolfganga Amadeusza Mozarta.

Toruńska konferencja należała do rzadkich inicjatyw mających na celu obiektywne przedstawienie wolnomularstwa, bez odwoływania się do fałszywych stereotypów, czy też pogoni za łatwą sensacją. Brak takiego dyskursu w odniesieniu do Sztuki Królewskiej jest, niestety, mocno odczuwalny, zaś wysoka aktywność niekompetentnych środowisk prowa-

dzi do spłykania pojęć i kształtowania fałszywego wizerunku masonerii. Konferencja pozwoliła zobaczyć wolnomularstwo jako fascynujący w swej złożoności fenomen intelektualny, znajdujący swoje odbicie w rozmaitych dziedzinach ludzkiej aktywności.

Wystawa i konferencja zyskała także popularność dzięki niecodziennym formom reklamy. Wpisy z listą referatów znalazły się na licznych forach katolickich (m.in. Adonai.pl pod sensacyjnym artykułem, którego treścią były „zagrożenia płynące z masonerii” oraz na forum „Frondy”), a także w programie Telewizji Narodowej. Tu, w serwisie You Tube znajdziemy materiał związany z 17. urodzinami Radia Maryja, w którym kilku mężczyzn rozmawiając o „koncernie medialnym” zwróciło uwagę na zabytkowy tramwaj stojący przed ratuszem toruńskim, na którym widniała informacja o wystawie. Z dalszej rozmowy krążącej wokół tematu wolnomularstwa i historii, możemy dowiedzieć się m.in. tego, iż „masoneria jest formą mafii politycznej” (która różni się jednak od mafii kryminalnej), a także poznać odpowiedź na pytanie „czy Dmowski był masonem”? Jak widać, bulwarowa sensacja nie omija nawet poważnych inicjatyw związanych z nauką i kulturą. Prawda jednak jest jedna i „leży tam, gdzie leży” – jak wiadomo nie tylko z plebiscytu „Srebrne usta 2009”. Dlatego tak ważne są inicjatywy, które pozwalają poznać wiedzę o masonerii, pozabawioną szkodliwych stereotypów.

Maria Notkowska,
Tomasz Dobrzyński

NOWE ŁOŻE WIELKIEGO WSCHODU POLSKI

Łoża „Galileusz” na Wschodzie Bydgoszczy

W latach 1784-1927 istniała w Bydgoszczy tylko jedna, niemieckojęzyczna Łoża „Janus”. Obecnie, po kilkumiesięcznych przygotowaniach, 20 lutego 2009 roku została erygowana Łoża „Galileusz” na Wschodzie Bydgoszczy. Jest to pierwszy warsztat wolnomularski powołany do życia w strukturach Wielkiego Wschodu Polski. Funkcjonujące od 1991 roku łoże: „Wolność Przywrócona”, „Nadzieja”, „Trzej Bracia”, „Europa”, „To-